

Umsögn Landssamtakanna Þroskahjálpar um áform um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda 2026-2029

11. ágúst 2025

Landssamtökin Þroskahjálpar vinna að réttinda- og hagsmunamálum fatlaðs fólks, með sérstaka áherslu á fötluð börn og ungmenni og fólk með þroskahömlun og/eða skyldar fatlanir og einhverft. Samtökin byggja stefnu sína á samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks, barnasáttmála SP og öðrum fjölþjóðlegum mannréttindasamningum sem íslenska ríkið hefur skuldbundið sig til að framfylgja, sem og á heimsmarkmiðum Sameinuðu þjóðanna, sem hafa það meginmarkmið **að skilja engan eftir**.

Íslenska ríkið fullgilti samning SP um réttindi fatlaðs fólks árið 2016 og skuldbatt sig þar með til að framfylgja öllum ákvæðum hans. Í stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar segir að samningurinn verði lögfestur og þá er í gangi af hálfu ríkisins sérstök landsáætlun um innleiðingu hans.

Í samningnum er lögð mikil áhersla á skyldur ríkja til að gera ráðstafanir til að verja fatlað fólk fyrir fjölþættri mismunun. Í formálsorðum samningsins segir:

Ríki, sem eiga aðild að samningi þessum, sem hafa áhyggjur af erfiðum aðstæðum fatlaðs fólks sem sætir fjölþættri eða aukinni mismunun á grundvelli kynþáttar, litarháttar, kynferðis, tungumáls, trúarbragða, stjórnmalaskoðana eða annarra skoðana, þjóðlegs, þjóðernis eða félagslegs uppruna eða frumbyggjauppruna, eigna, ætternis, aldurs eða annarrar stöðu. (Undirstr. Þroskahj.)

5. gr. samningsins hefur yfirskriftina **Jafnrétti og bann við mismunun** og hljóðar svo:

1. **Aðildarríkin viðurkenna að allar manneskjur eru jafnar fyrir og samkvæmt lögum og eiga rétt á jafnri vernd og jöfnum ávinningi af lögum án nokkurra mismununar.**
2. **Aðildarríkin skulu banna hvers kyns mismunun á grundvelli fötlunar og tryggja fötluðu fólki jafna og árangursríka réttarvernd gegn mismunun af hvaða ástæðu sem er.**
3. **Aðildarríkin skulu, í því skyni að efla jafnrétti og uppræta mismunun, gera allar viðeigandi ráðstafanir til að tryggja að fötluðu fólki standi viðeigandi aðlögun til boða.**
4. **Eigi ber að líta á sértækar aðgerðir, sem eru nauðsynlegar til þess að flýta fyrir eða ná fram raunverulegu jafnrétti fyrir fatlað fólk, sem mismunun í skilningi samnings þessa.** (Feitletr. Þroskahj.)

4. gr. samningsins hefur yfirskriftina **Almennar skuldbindingar**. Þar segir:

1. **Aðildarríkin skuldbinda sig til þess að efla og tryggja að fullu öll mannréttindi og grundvallarfrelsi fyrir allt fatlað fólk án mismununar af nokkru tagi á grundvelli fötlunar.**
Aðildarríkin skuldbinda sig í þessu skyni til:

- a) *að samþykkja alla viðeigandi löggjöf og ráðstafanir á sviði stjórnsýslu og aðrar ráðstafanir til að tryggja þau réttindi sem viðurkennd eru með samningi þessum,*
- b) *að gera allar viðeigandi ráðstafanir, þar á meðal með lagasetningu, til þess að gildandi lögum, reglum, venjum og starfsháttum, sem fela í sér mismunun gagnvart fötluðu fólki, verði breytt eða þau afnumin,*
- c) ***að taka mið af vernd og framgangi mannréttinda fatlaðs fólks við alla stefnumótun og áætlanagerð, ...*** (Feitletr Þroskahj.)

Landssamtökin Þroskahjálp fagna því að stjórnvöld hyggist leggja fram tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2026–2029. Samtökin eru reiðubúin að leggja fram frekari upplýsingar til að tryggja að áætlunin taki nægilegt tillit til aðstæðna og þarfa allra innflytjenda, sérstaklega fólks með þroskahömlun og/eða skyldar fatlanir og einhverfu fólki og aðstandenda þess. Samtökin leggja áherslu á að aðgerðir í framkvæmdaáætluninni verði mælanlegar og tímasettar.

Með vísan til þess sem að framan er rakið leggja Landssamtökin Þroskahjálp mjög mikla áherslu á að þess verði sérstaklega vel gætt við undirbúning, gerð og framfylgd þeirrar framkvæmdaáætlunar að taka fullt tillit til ákvæða samnings SP um réttindi fatlaðs fólks, eins og íslenska ríkinu er skylt að gera, sbr. ákvæði 4. gr. samningsins, sem vísað er til að framan og lýsa samtökin miklum vilja til virks og náins samráðs við félags- og húsnaðismálaráðuneytið við það mikilvæga verkefni.

Samtökin vísa í þessu sambandi til **3. mgr. 4. gr. samnings SP um réttindi fatlaðs fólks**, sem hljóðar svo:

Við þróun og innleiðingu löggjafar og stefnu við innleiðingu samnings þessa og við annað ákvörðunartökuferli varðandi málefni fatlaðs fólks, skulu aðildarríkin hafa náð samráð við fatlað fólk og tryggja virka þátttöku þess, þar á meðal fatlaðra barna, með milligöngu samtaka sem koma fram fyrir þess hönd.

Samtökin vilja á þessu stigi koma eftirfarandi á framfæri við ráðuneytið varðandi þau áform sem hér eru til umsagnar.

Samkvæmt reynslu samtakanna í starfi með innflytjendum, flóttafólki og fjölskyldum, sem ala upp fötluð börn á Íslandi, er ljóst að bráðnauðsynlegt er að aðgerðir taki mið af fjölbreytileika hópsins og tryggi eins og nokkur kostur er jafnt aðgengi að þjónustu.

Í því sambandi benda samtökin sérstaklega á eftirfarandi.

- Greina verður aðstæður og þarfir fatlaðs fólks af erlendum uppruna með mismunandi tungumála- og menningarbakgrunn og taka fullt tillit til aðstæðna og þarfa þeirra.
- Hópur fatlaðra barna af erlendum uppruna hefur vaxið. Engin skýr áætlun er nú í þeim málum. Verulegur skortur er á viðeigandi stuðningi og aðstandendur barnanna mæta verulegum erfiðleikum við að nálgast upplýsingar.

Í framkvæmdaáætlunnni er mjög æskilegt að fjallað verði m.a. um:

- Aðgengi að upplýsingum. Leggja áherslu á að upplýsingar séu á fleiri tungumálum en íslensku.
- Nauðsyn er á skýrri áætlun um hvernig eigi að tryggja gæði og aðgengi að upplýsingum fyrir fólk með skerta læsi- eða stafræna hæfni, til dæmis fólk af erlendum uppruna með þroskahömlun.
- Hafa sérstaka umfjöllun um samvinnu þjónustuaðila, sem sinna einstaklingum með samverkandi áskoranir, t.d. fötlun og innflytjendabakgrunn.
- Samtökin fagna því að lögð sé áhersla á samráð milli stofnana en leggja í því sambandi áherslu á að sérstaka umfjöllun skortir um samvinnu þjónustuaðila, sem sinna fötluðum einstaklingum með innflytjenda- eða flóttamannabakgrunn.

Virðingarfyllst.

Unnur Helga Óttarsdóttir, formaður Þroskahjálpar
Anna Lára Steindal, framkvæmdastjóri Þroskahjálpar
Katarzyna Beata Kubiś, verkefnastjóri hjá Þroskahjálpi